

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Попик Катерини Михайлівни на тему :«Особливості клінічного перебігу і профілактики карієсу постійних зубів у дітей із різними психоемоційними станами», подану до офіційного захисту до спеціалізованої Вченої ради Д 44.601.01 при Українській медичній стоматологічній академії, МОЗ України на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія.

Актуальність теми дисертації. Не зважаючи на розроблені та апробовані методи та способи профілактики карієсу у дітей шкільного віку, вищезазначене захворювання продовжує превалювати у структурі стоматологічної захворюваності в дитячому віці. Маючи мікробний чинник в етіології, його висока поширеність підтримує стан хронічної інтоксикації організму дітей та збільшує навантаження на імунну систему. Обтяжується дана патологія за наявності загальносоматичної патології та в період підвищеного стресового чинника, котрим є навчання в школі, коли суттєво знижується резистентність дитячого організму та його адаптаційно-компенсаторні можливості, що спонукає науковців до пошуку факторів ризику виникнення цих захворювань та можливість їх усунення.

Особливої уваги потребують діти в періоди активного росту, коли відбувається прорізування слабко мінералізованих постійних зубів, з огляду на значне психологічне, фізичне і розумове навантаження на організм дитини.

Період початку навчання в школі є важливим з точки зору значного психологічного, фізичного, емоційного і розумового навантаження на організм дитини, особливо, з урахуванням періодів активного росту, які співпадають з початком прорізування постійних зубів та формуванням постійного прикусу. Тому особлива увага необхідна дітям з метою вивчення їх психоемоційного стану, на який впливають вищезазначені чинники. Для досягнення ефекту від профілактики важливу роль відіграє виховання населення щодо створення належних умов для підтримання стоматологічного здоров'я: відсутність

шкідливих звичок, раціональне харчування, належна індивідуальна гігієна порожнини рота. Позитивний результат можливий лише при спільних зусиллях державних інституцій та, особливо, сім'ї, взаємовідносини в якій впливають на формування способу життя дитини, її психоемоційний стан. Роль батьків є неоціненною для здорового майбуття своїх дітей, в тому числі і стоматологічного. Тому розробка рекомендацій, схем профілактичної роботи на основі вивчення взаємовідносин в сім'ї, психоемоційного стану дітей та можливості їх впливу на показники гомеостазу порожнини рота дітей є актуальним на сьогоднішній день.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є фрагментом науково-дослідної роботи кафедри дитячої терапевтичної стоматології з профілактикою стоматологічних захворювань Української медичної стоматологічної академії «Удосконалити методи профілактики та лікування основних стоматологічних захворювань у дітей із факторами ризику» (номер держреєстрації № 0111U006760) та «Удосконалення методів профілактики та лікування хвороб твердих тканин зубів та тканин пародонта на фоні соматичної патології у дітей з урахуванням соціально-економічних факторів та психоемоційного стану» (номер держреєстрації № 0119U102852), термін виконання 2017-2021рр. Дисертантка була безпосереднім виконавцем фрагментів зазначених науково-дослідних тем.

Метою дослідження було створення рекомендацій та схеми профілактичної роботи, спрямованої на зниження показників карієсу постійних зубів у дітей з урахуванням їх психоемоційного стану на основі вивчення показників гомеостазу порожнини рота, факторів виникнення карієсу та за даними анкетування дітей та їх батьків.

Для досягнення визначеної мети автором поставлені завдання у кількості 5.

Методики дослідження, що використані у роботі, адекватні поставленій меті та завданням, досить оригінальні, відносно нові та дозволяють об'єктивно оцінити результати проведеного лікування

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Обґрунтованість положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота викладення в опублікованих працях базуються на наступному:

- авторка ретельно вивчила останні дані літератури, щодо етіологічних чинників виникнення та прогресування карієсу у дітей шкільного віку, взаємозв'язку психічного та стоматологічного здоров'я; ролі психоемоційного стану як одного із факторів ризику виникнення карієсу у дітей;

- мета та завдання дослідження, що чітко сформульовані автором, логічно відображають суть роботи;

- для визначення поширеності та структури каріозних уражень були обстежені 412 дітей, які перебували в організованих дитячих колективах м. Полтави в 2016-2018 роках та розподілені на три групи для проведення клінічних спостережень, залежно від вікової періодизації навчання в школі;

- проведений ретельний кореляційний аналіз, що забезпечив комплексність та уніфікованість у реалізації алгоритму виконання дисертаційної роботи в ході проведення досліджень та, як наслідок, можливість мінімалізації технологічних і систематичних похибок;

- запропонована «Форма для реєстрації навичок індивідуальної гігієни порожнини рота» (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №79558, Полтава, 2018), яка дає можливість оцінити гігієнічні навички дитини. Створені рекомендації та схема проведення профілактичних заходів по попередженню виникнення карієсу у дітей з урахуванням їх психоемоційного стану;

- аналіз кількісних та якісних параметрів отриманих в результаті дослідження вказує на їх високий інформативний рівень, відповідність досліджуваним питанням, а їх всебічна статистична обґрунтованість дали можливість здобувачу отримати об'єктивні та достовірні результати;

- наукові положення базуються на отриманих дисертантом власних результатах, які конкретно оброблені та інтерпретовані з використанням сучасних статистичних методів оцінки;

- висновки обґрунтовані, відповідають поставленим завданням; практичні рекомендації підтверджені актами впровадження і запропонованими анкетами для опитування дітей (Схема анкетування дітей для виявлення впливу соціально-гігієнічних чинників сім'ї на виникнення стоматологічних хвороб. Науковий твір. Полтава; 2017. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 74348) та їх батьків (Схема анкетування батьків для виявлення впливу соціально-гігієнічних чинників сім'ї на виникнення стоматологічних хвороб у дітей. Науковий твір. Полтава; 2017. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 74349).

Наукова новизна одержаних результатів. Вперше в Полтаві проведене обстеження дітей 6-16 років та досліджені найбільш ризикові періоди в виникненні карієсу. Виявлено, що поширеність карієсу постійних зубів у дітей 6-16 років становить $54,37 \pm 2,46\%$. У дітей 6-9 років $23,4 \pm 3,21\%$, 10-13 - $71,09 \pm 4,02\%$, 14-16 - $84,40 \pm 3,49\%$. Найбільш вагоме збільшення показника поширеності та інтенсивності карієсу спостерігаємо у дітей у віковий період 6-7 років (в 2,6 рази). Середній найвищий показник інтенсивності карієсу у дітей 6-16 років визначався на рівні $4,71 \pm 0,0$ зуба та спостерігалось його вірогідне збільшення в кожній віковій групі. Вперше при вивченні тривожності, виявлено, що найбільше дітей (72,2%) мають середній рівень тривожності, найменше – високий (8,1%). У всі вікові досліджувані періоди найвищий відсоток дітей з карієсом був у групах з високим рівнем тривожності (від 91,7% в I групі до 100% в II та III вікових групах). Виявлені кореляційні залежності між наявністю карієсу у дітей та напруженістю у сім'ї ($r_s=0,27$; $p<0,001$) і загальним шкільним страхом ($r_s=0,15$; $p<0,01$), між активністю процесу та напруженістю у сім'ї ($r_s=0,22$; $p<0,001$) і загальним шкільним страхом ($r_s=0,14$; $p<0,02$). Доповнені дані про стан гігієни порожнини рота у дітей різного шкільного віку. Стан гігієни у дітей з карієсом гірший, ніж у дітей без карієсу ($p<0,05$). У дітей 6-9 років не відмічається його значного покращення після

індивідуальної чистки ($p > 0,05$), що свідчить про недостатнє володіння навичками гігієнічного догляду за порожниною рота цієї групи дітей. Не спостерігаємо значного покращення стану гігієни у дітей старшого віку, в порівнянні з дітьми середньої школи ($p > 0,05$). Виявлені кореляційні залежності тривожності у дітей та їх батьків та шкільних страхів у дітей з вибором ними предметів та засобів гігієни порожнини рота. Доповнені та уточнені дані дітей 6-16 років щодо кислотостійкості емалі та мінералізуючих властивостей ротової рідини. Виявили, що високу резистентність мають 30,8% дітей, помірну - 59,2%, понижену - 10,0%. Середні показники кислотостійкості емалі та мінералізуючого потенціалу ротової рідини у дітей різного шкільного віку не мали вірогідної різниці, але були завжди кращі у дітей без карієсу ($p < 0,05$). Мінералізуючий потенціал ротової рідини у дітей 6-16 років з карієсом відповідав низькому рівню, а без карієсу – задовільному. Карієс виникає та розвивається на фоні зниження показників швидкості слиновиділення, в'язкості та рН ротової рідини, які корелюють з характером харчування, завантаженістю, вибором та використанням предметів і засобів гігієни, тривожністю дітей, шкільними страхами. Низький фізіологічний опір шкільним страхам має кореляційні зв'язки з ТЕР ($r_s = -0,16$), в'язкістю ($r_s = -0,13$), рН ($r_s = 0,17$), мікрокристалізацією ротової рідини ($r_s = 0,16$). Вперше досліджені та виявлені зв'язки між тривожністю у дітей та поведінковими особливостями батьків. Загальний шкільний страх дітей корелював з загальною тривожністю батьків при відвідуванні стоматолога (страх болю, необізнаність з діями лікаря-стоматолога) ($r_s = 0,15$; $p < 0,02$). Лише у 36,1% дітей в сім'ях не спостерігалось психологічного напруження. При цьому напруженість у сім'ї не визначалась у 51,4% дітей без карієсу і лише у 22,1% дітей з карієсом ($p_{MU} < 0,001$).

Вперше виявлено, що існує зв'язок частоти звернень до лікаря-стоматолога з наявністю загального шкільного страху ($r_s = -0,13$; $p < 0,05$), тобто чим більше страх, тим менше відвідувань лікаря. Чим більший загальний шкільний страх у дитини, тим більша тривожність під час відвідування лікаря-стоматолога ($r_s = 0,12$; $p < 0,05$). Частіше відвідують лікаря-стоматолога з профілактичною метою діти, які краще здатні опиратися шкільним страхам.

Низький фізіологічний опір шкільним страхам вказує на ризик того, що навіть при наявності больових відчуттів в зубі, діти не звертаються за допомогою до лікаря-стоматолога. Вперше запропонована схема профілактичної роботи з дітьми та їх батьками на основі вивчення взаємозв'язку карієсу у дітей з їхнім психоемоційним станом.

Теоретичне і практичне значення дослідження. Проведені клінічні та лабораторні дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення в галузях медицини: стоматології, педіатрії, гігієні. Запропоновані анкети для опитування дітей (Схема анкетування дітей для виявлення впливу соціально-гігієнічних чинників сім'ї на виникнення стоматологічних хвороб. Науковий твір. Полтава; 2017. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 74348) та їх батьків (Схема анкетування батьків для виявлення впливу соціально-гігієнічних чинників сім'ї на виникнення стоматологічних хвороб у дітей. Науковий твір. Полтава; 2017. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 74349) з метою вивчення соціально-гігієнічних чинників, що впливають на виникнення карієсу зубів у дітей впроваджено в практику КП «МДКСП» м. Полтави та дитячої стоматологічної поліклініки Чернівців, у навчальний процес кафедр дитячої стоматології Української медичної стоматологічної академії, м. Полтава, Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського, ВДНЗ України «Буковинський державний медичний університет». Запропонована «Форма для реєстрації навичок індивідуальної гігієни порожнини рота» (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №79558, Полтава, 2018), яка дає можливість оцінити гігієнічні навички дитини. Створені рекомендації та схема проведення профілактичних заходів по попередженню виникнення карієсу у дітей з урахуванням їх психоемоційного стану.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових і фахових виданнях. Автореферат і публікації ідентичні головним положенням дисертації. Основні результати досліджень наведені в авторефераті, який у повній мірі відповідає змісту і суті дисертаційної роботи. За темою дисертації Попик К.М. опубліковано 16 наукових праць, із них 10 статей у наукових

фахових виданнях України, 1 – в зарубіжному виданні, 2 тез у матеріалах науково-практичних конференцій. Отримано 3 авторських права на твір.

Структура дисертації та оцінка її змісту та завершеність в цілому.

Дисертація Попик Катерини Михайлівни має стандартну для наукових досліджень подібного роду структуру. Робота побудована традиційно, складається зі вступу, огляду літератури, опису об'єктів і методів дослідження, 3-х розділів за результатами власних досліджень, аналізу та узагальнення отриманих результатів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел (183 - кирилицею, 48 - латиницею) та додатків. Дисертація оформлена у відповідності до вимог ДАК України, викладена на 193 сторінках друкованого тексту (основний текст роботи представлений на 141 сторінці). Дисертація ілюстрована 26 таблицями та 9 рисунками.

Оцінка змісту дисертації.

Вступ викладений на 7-ми сторінках, містить повну характеристику стану досліджуваної проблеми на сьогодні з позиції теоретичного та клінічного значення, актуальність теми дисертаційної роботи, її мету, завдання дослідження, наукову новизну і практичну значимість.

Розділ 1 під назвою «**Психоемоційний стан як фактор ризику виникнення карієсу у дітей шкільного віку та можливості його усунення**» викладений на 12 сторінках комп'ютерного тексту та містить 2 підрозділи, залежно від проблематики. Аналіз літературних джерел проведений авторкою дозволив чітко сформулювати шляхи досягнення поставленої мети в дисертаційному дослідженні. Слід відмітити стиль викладення матеріалу, що полегшує сприйняття змісту роботи та в черговий раз підкреслює, що дослідження присвячене оцінці психоемоційного стану школярів, як одному із факторів ризику виникнення карієсу у дітей та сучасному погляду на профілактику карієсу у дітей шкільного віку має надзвичайну актуальність, глибоке теоретичне та клінічне значення, є своєчасним та доцільним. В цілому аналітичний огляд літератури написаний доброю літературною мовою, читається легко та характеризує широку обізнаність дисертантки з досліджуваної проблеми. Відчувається, що авторка вільно володіє

літературними джерелами, вдало аналізує та співставляє різноманітні думки авторів.

Розділ закінчується стислим висновком стосовно напрямків подальшого наукового дослідження, що відповідає рекомендації МОН.

Зауважень до розділу немає.

У розділі 2 «Об'єкти і методи дослідження», який викладений на 12 сторінках, авторка вдало провела розподіл 412 дітей, які перебували в організованих дитячих колективах м. Полтави в 2016-2018 роках на три групи клінічних спостережень, залежно від вікової періодизації навчання в школі. Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань у процесі проведення дослідження здобувач застосувала комплексний підхід із залученням арсеналу клінічних, стоматологічних, біохімічних та сучасних статистичних методів. Слід відзначити, стиль описання даного розділу та наявність посилань на нормативні документи ВООЗ (С. 42) при проведенні комплексу запланованих досліджень.

Вагомим науково-практичним здобутком є запропонована «Форма для реєстрації навичок індивідуальної гігієни порожнини рота» (Науковий твір. Полтава; 2018. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №79558). Застосовані автором методи дають можливість всебічної комплексної характеристики стоматологічного та психологічного статусу пацієнтів, які були відібрані для дослідження.

До зауважень по цьому розділу можна було б віднести занадто ретельні подробиці методик клінічних та спеціальних досліджень. Також бажано було б побачити в цьому розділі більше інформації, стосовно особистої участі автора в кожному з досліджень.

У розділі 3 «Аналіз взаємозв'язку карієсу та гігієни порожнини рота у дітей з їх психоемоційним станом», який викладений на 23 сторінках і містить три підрозділи, здобувач встановила високу поширеність та інтенсивність карієсу постійних зубів у школярів, визначила пряму кореляційну залежність між розвитком карієсу та напруженістю у сім'ї та з'ясувала, що у всі вікові досліджувані періоди найвищий відсоток дітей з карієсом був у групах з

високим рівнем тривожності (від 91,7% в I групі до 100% в II та III вікових групах).

Стан гігієни у дітей з карієсом гірший, ніж у дітей без карієсу та не відмічається його значного покращення після індивідуальної чистки, що свідчить про недостатнє володіння навичками гігієнічного догляду за порожниною рота школярів, що доводить доцільність контрольованого індивідуального навчання індивідуальній гігієні порожнини рота з індивідуалізованим підходом до вибору засобів та предметів гігієни порожнини рота.

Отримані здобувачем результати даного розділу є клінічно важливими та визначальними стосовно комплексу діагностичних, лікувальних та профілактичних заходів. Наведені авторкою кількісні параметри в цьому розділі вдало візуалізовані у вигляді 10 таблиць. Зауваження до цього розділу не суттєві, вони погоджені з дисертантом.

Розділ написаний вдало, зрозуміло, хоча для кращого сприйняття матеріалу доцільно було б деякі таблиці замінити діаграмами. В кінці розділу приведено висновки. Зауважень і побажань до розділу немає.

У розділі 4 «Взаємозв'язок показників гомеостазу порожнини рота з психоемоційним станом дітей», який викладений на 26 сторінках комп'ютерного тексту і містить три підрозділи, здобувач, за допомогою комплексного підходу до діагностики визначила кореляційні зв'язки між психоемоційним станом школярів, захворюваністю на карієс у них, кислотостійкістю емалі, мінералізуючим потенціалом та реологічним параметрами ротової рідини (швидкістю слиновиділення, в'язкістю та рН), що є важливим діагностичним чинником вибору профілактичних заходів, спрямованих на зниження показників карієсу у дітей шкільного віку та в черговий раз підкреслює ступінь наукової новизни дослідження. При цьому, визначені здобувачем індикатори патологічного зсуву обґрунтовують утворення та прогресування каріозного процесу у школярів.

Отримані дані визначають необхідність виявлення факторів ризику виникнення карієсу у дітей, особливо дослідження кислотостійкості емалі,

мінералізуючої здатності та реологічних показників ротової рідини для урахування об'єму маніпуляцій у дітей, направлених на підвищення резистентності твердих тканин зубів.

Дані результати є прогностично та діагностично важливими, оскільки малоінвазивність їх виконання за умови високої діагностичної цінності розкриває перспективи їх застосування на доклінічній стадії виникнення каріозних уражень емалі.

Розділ об'ємний, проілюстрований чотирнадцяти таблицями, що яскраво та наглядно підтверджує достовірність отриманих результатів. Не дивлячись на наукову та інформаційну та цифрову насиченість розділу він описаний доступно і навіть такі науково-специфічні статистично обґрунтовані результати дослідження, викладені фахово. Розділ, як належить, закінчується коротким резюме, де авторка інтегрує та аналізує результати комплексного дослідження пацієнтів, що аргументують доцільність проведення профілактично-лікувальних заходів у даного контингенту школярів.

Використані методики наведені достатньо повно, послідовно. Загалом розділ справляє приємне враження, хоча до *зауважень по цьому розділу* можна було б віднести не детальний опис методик клінічних досліджень. Цікавим було б визначення не лише інтенсивності карієсу а й активності каріозного процесу у школярів різного віку. Також бажано було б побачити в цьому розділі більше інформації, стосовно особистої участі автора в кожному з досліджень. Але це не знижує значення наведеного матеріалу.

Розділ 5 «Особливості проведення профілактичних заходів у дітей з урахуванням психоемоційного стану та результатів анкетування їх та їхніх батьків», викладений на 16 сторінках. Слід зазначити, що здобувач всебічно та надзвичайно вдало обґрунтувала запропонований індивідуалізований підхід до профілактики карієсу у школярів з різним психоемоційним станом. Надзвичайно важливими із клінічної точки зору є вперше визначені автором кореляційні зв'язки між психоемоційним станом школярів та різними кластерами виникнення та прогресування карієсу у даного контингенту дітей, зокрема, відвідувань лікаря-стоматолога з профілактичною метою, вибором

зубної пасти за механізмом дії та її зовнішнім виглядом, тривожністю під час відвідування лікаря стоматолога; варіабельність їх розкриває широкі перспективи профілактичної та мотиваційної складової у стоматології.

Результати статистичного аналізу лягли в основу розроблених анкет для дітей та їх батьків, співставлення відповідей дає можливість більш об'єктивно оцінити відношення до стоматологічного здоров'я в сім'ї, наявність тривожності, загруженість дітей, фізичні їх навантаження з метою подальшого планування та проведення індивідуальної профілактичної роботи з дітьми та їх батьками. За результатами були розроблені рекомендації та запропонована схема проведення профілактичної роботи в сім'ї, направленої на збереження стоматологічного здоров'я.

Вважаю за необхідне підкреслити практичну значимість розробленої концепції лікувально-профілактичних заходів, в основу якої покладений індивідуалізовано орієнтований комплекс засобів і заходів. Результати розділу статистично обґрунтовані та вдало проілюстровані п'ятьма рисунками.

Наведені результати дослідження Попик К. М. слугують вагомим теоретичним підґрунтям профілактики та лікування каріозних уражень твердих тканин зубів у школярів з різним психо-емоційним станом.

Розділ потрібно закінчити коротким узагальненням. У тексті розділу зустрічаються окремі технічні неточності. На мою думку, варто було б розроблені анкети для батьків та дітей винести в додатки.

У розділі «Обговорення результатів дослідження», який викладений на 10 сторінках комп'ютерного тексту і містить вдало проведений авторкою порівняльний аналіз отриманих результатів дослідження із даними сучасної літератури за проблематикою, що свідчить про глибоку обізнаність здобувача з питань роботи.

Висновки дисертації є логічним підсумком розділів результатів власних досліджень та слугують теоретичним підґрунтям для змістовних практичних рекомендацій.

У списку використаної літератури, який включає 231 літературне джерело (183 - кирилицею, 48 - латиницею) переважають праці за останні 10 років та присутні фундаментальні публікації із завдання, що вирішується.

Недоліки дисертації щодо змісту та оформлення. Разом із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи необхідно вказати на редакційні та технічні огріхи, механічні помилки, що вкралися при оформленні рукопису дисертації та вказані опонентом по ходу тексту рукопису і на полях. Деякі з них мають дискусійний характер. Так, в розділі «Обґрунтування результатів дослідження», на мою думку, не варто було б повторювати детальний опис розроблених анкет для дітей та їх батьків і практичні рекомендації, котрі представлені в розділі 5 та збільшити кількість даних сучасної літератури, порівнюючи з отриманими результатами власних досліджень, проте це не зменшує цінність даного розділу.

Вказуючи на існуючі недоліки, слід визнати загальний високий рівень поданої до захисту дисертаційної роботи. Зазначені неточності та редакційні огріхи в оформленні рукопису не знижують наукової цінності та висновків дисертації.

В плані дискусії хотілося б отримати відповіді на наступні запитання:

1. Для визначення кислотостійкості емалі Вами був обраний Тер-тест. Обґрунтуйте свій вибір даного методу. Як здійснювалася підготовка до проведення даного тесту і як ви попереджували виникнення вогнищевої демінералізації в місцях його проведення? Чи були ускладнення після застосування даної методики?

2. Як, на Вашу думку, можна пояснити той факт, що у дітей усіх вікових періодів з високою кислотостійкістю емалі карієс виявлений майже у четвертій частини обстежених (у 22,8% випадків)? Для повної картини доцільно було б проаналізувати захворюваність на карієс за ступенем активності.

3. Чому, на Вашу думку, у школярів 6-9 років (змінний прикус) з низькою кислотостійкістю емалі карієс діагностувався у 75,0% випадків, а в 10-16 років – у 100%?

Заключення

Дисертаційна робота Попик Катерини Михайлівни на тему :«Особливості клінічного перебігу і профілактики карієсу постійних зубів у дітей із різними психоемоційними станами» є самостійною завершеною працею, в якій вирішене актуальне наукове завдання дитячої стоматології - створення рекомендацій та схеми профілактичної роботи, спрямованої на зниження показників карієсу постійних зубів у дітей з урахуванням їх психоемоційного стану на основі вивчення показників гомеостазу порожнини рота, факторів виникнення карієсу за даними анкетування дітей та їх батьків.

За своєю актуальністю, науковою новизною, практичним значенням і прикладною цінністю, дана дисертаційна робота цілком відповідає п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів № 567 від 24.07.2013 року (із змінами внесених згідно з Постановою КМ № 657 від 19.08.2015 р. і № 1159 від 30.12.2015 р.), які ставляться до кандидатських дисертацій, а її автор Попик Катерина Михайлівна безумовно заслуговує присудження наукового ступеню кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри стоматології дитячого віку

ДВНЗ «Ужгородський національний

університет» МОН України,

доктор медичних наук, професор

О.В.Клітинська

*Ліцензія урядово
засвіргено
Глар уряд. вір.
к.о.и. 2014*